

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

ПОРІВНЯЛЬНЕ СПАДКОВЕ ПРАВО

Методичні вказівки
щодо виконання курсових робіт з навчальної дисципліни

Електронний ресурс

Харків – 2026

Рецензенти:

А. В. Домбровська – к. ю. н., доцент, доцент кафедри патентознавства та основ правозастосовної діяльності Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова;

А. А. Цибань – к. ю. н., доцент, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

*Затверджено до розміщення в мережі Інтернет рішенням Науково-методичної ради
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
(протокол № 4 від 23 січня 2026 року)*

Порівняльне спадкове право : методичні вказівки щодо виконання курсових робіт з навчальної дисципліни [Електронний ресурс] / уклад. О. А. Устименко, В. П. Сverdліченко. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2026. – (PDF 32 с.)

Методичні вказівки щодо виконання курсових робіт з навчальної дисципліни «Порівняльне спадкове право» містять загальні вимоги до оформлення, виконання і захисту зазначеної форми індивідуальних завдань. Призначені для студентів 4 курсу юридичного факультету денної та заочної форми навчання.

УДК 347.65/.68.05:378.147.091.33-028.21(072)

© Харківський національний університет
імені В. Н. Каразіна, 2026

© Устименко О. А., Сverdліченко В. П., уклад., 2026

ЗМІСТ

1. Вступ.....	4
2. Загальні вимоги до оформлення курсової роботи.....	7
3. Критерії оцінювання курсової роботи	10
4. Теми курсових робіт	12
5. Рекомендована література (орієнтовний перелік).....	27
6. Додаток 1.....	30
7. Додаток 2.....	31
8. Додаток 3.....	32

ВСТУП

Курсова робота з навчальної дисципліни – це індивідуальне завдання, яке передбачає самостійну роботу здобувача вищої освіти з метою закріплення, поглиблення й узагальнення знань, одержаних при вивченні цієї дисципліни.

Виконання курсової роботи сприяє розширенню та оновленню здобутих теоретичних знань, опануванню навичками їх практичного використання та самостійного вирішення отриманих завдань. Завдяки підготовки курсової роботи студент не тільки удосконалив набуті знання та навички з відповідної дисципліни, а також зможе поглиблено ознайомитись з науково-практичним здобутком (монографії, наукові статті, тези виступів на конференціях тощо) за тематикою роботи. Студенти при написанні курсової роботи повинні вміти не тільки оперувати доктринальними доробками в галузі порівняльного спадкового права, а й орієнтуватись в положеннях відповідних нормативно-правових актів – як національних, так і міжнародних.

Починати підготовку до написання роботи слід з формування джерельної бази – ознайомитись з відповідною науковою літературою та нормативно-правовими актами за темою курсової роботи. Потрібно виважено підходити до комплектування відповідного підготовчого масиву, конструктивно аналізуючи походження відповідної джерельної одиниці, її авторство та рік видання. Після формування джерельної бази та її ретельного опрацювання слід сформулювати план роботи та окреслити відповідну мету, яка має бути досягнута за результатами підготовки та виконання курсової роботи.

Слід зауважити, що метою викладання навчальної дисципліни «Порівняльне спадкове право», за результатами вивчення якої готується курсова робота, є підготовка кваліфікованого фахівця, який вільно володіє та оперує основними дефініціями і положеннями історії розвитку,

категорійно-понятійного апарату спадкового права в порівняльному аспекті; вміє опрацьовувати відповідні міжнародні та національні нормативні документи. Основними завданнями вивчення дисципліни є формування у студентів відповідних компетентностей: здатність працювати в міжнародному контексті; здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку міжнародного права, його місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій; здатність розуміти природу, динаміку, принципи організації міжнародних відносин, форми та способи їх реалізації, види міжнародних суб'єктів та їх роль у сучасних міжнародних відносинах і міжнародній політиці; здатність застосовувати знання засад і змісту інститутів міжнародного приватного права; здатність застосовувати знання завдань, принципів і доктрин національного права, а також змісту правових інститутів, щонайменше з таких галузей права, як: конституційне право, адміністративне право і адміністративне процесуальне право, цивільне і цивільне процесуальне право, кримінальне і кримінальне процесуальне право; уміння здійснювати юридичний аналіз та юридичну кваліфікацію явищ міжнародного життя на основі міжнародно-правових норм; уміння розробляти юридичну позицію в інтересах клієнта, а також контраргументи проти позиції опонентів; вести дискусію і дебати з міжнародно-правових та загальноюридичних питань; здатність адаптувати та використовувати міжнародно-правові норми та принципи в національній правовій системі; здійснювати аналіз суспільних процесів у контексті аналізованої проблеми і демонструвати власне бачення шляхів її розв'язання; давати короткий висновок щодо окремих фактичних обставин (даних) з достатньою обґрунтованістю; використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин; демонструвати вміння користуватися комп'ютерними програмами, необхідними у професійній діяльності.

У курсовій роботі доцільним вбачається надати аналіз стану нормативно-правового регулювання, наявних теоретичних доробок та практичних напрацювань за тематикою дослідження.

При підготовці курсової роботи особливу увагу слід звернути на вимоги академічної доброчесності.

Академічна недоброчесність – несамостійне виконання здобувачем вищої освіти екзаменаційних, залікових, контрольних, курсових робіт, індивідуальних завдань, списування, використання заборонених на контрольному заході навчальних та довідкових матеріалів, відтворення у своїх працях чужих опублікованих результатів (текстів) без належного посилання на автора, фальсифікація результатів (Положення про організацію освітнього процесу в Харківському національному університету імені В.Н. Каразіна).

1. ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсова робота має бути виконана самостійно, державною мовою.

Наукові доробки авторства третіх осіб, використані в роботі, обов'язково мають бути позначені відповідними посиланнями на першоджерела. Назва першоджерела зазначається мовою оригіналу, цитування в тексті – державною мовою. Цитування обов'язково має позначатись лапками, а всі запозичення в дослідженні, як цитовані, так і перефразовані, оформлюватись в форматі посилань.

Посилання зазначаються у квадратних дужках, наприклад: [1, с. 2], де перша цифра означає порядковий номер джерела, що міститься у списку використаних джерел наприкінці тексту роботи, друга цифра – номер відповідної сторінки джерела, на яке посилається автор. Винесення посилань внизу сторінки буде вважатись порушенням вимог щодо оформлення курсової роботи. При звертанні до електронного джерела обов'язковим є посилання на відповідну електронну адресу.

Технічні вимоги до оформлення курсової роботи

Рекомендований обсяг роботи – 35-40 сторінок формату А4 (297x210 мм), без врахування титульної сторінки, плану роботи та списку використаних джерел; орієнтація – книжкова.

Виконуватись робота має у текстовому редакторі Microsoft Word (doc, docx тощо), з нової сторінки мають починатись вступ, аналітична частина, висновки та список використаних джерел (додатки за наявності). Всередині аналітичної частини роботи з нової сторінки розділ або підрозділ не починаються, при цьому назви розділів та підрозділів виконуються напівжирним шрифтом, назви розділів – великими літерами. Відстань між заголовком й текстом має дорівнювати 2 інтервалам.

Текст з використанням шрифту Times New Roman, висота кегля – 14,

міжрядковий інтервал – полуторний, відступ – на 1 см, стиль – «Звичайний», вирівнювання – за шириною.

Поля тексту: верхнє – 2 см, нижнє – 2 см, ліве – 3 см, праве – 1 см.

Всі сторінки (крім титульної сторінки та сторінки з планом курсової роботи) мають бути пронумеровані у верхньому правому куті (нумерація шрифтам Times New Roman, висота кегля – 14).

Структура курсової роботи

Курсова робота має складатися з титульної сторінки (див. Додаток 1), плану роботи (див. Додаток 2), основних трьох частин: вступу, аналітичної частини та висновків, а також містити список використаних джерел та додатки – схеми, таблиці, креслення тощо (за наявності).

1. Вступ повинен містити наступні структурні елементи:

- актуальність теми. Необхідно розкрити сутність та значення досліджуваної теми з урахуванням існуючої проблематики з посиланням на відповідні наукові роботи вітчизняних та зарубіжних науковців;

- мета і завдання курсової роботи. Мета повинна мати підґрунтям засоби, за допомогою яких було досягнуто кінцевого результату, і бути сформульована одним реченням. Для досягнення поставленої мети роботи потрібно вирішити декілька (не менше чотирьох) завдань, які повинні мати зв'язок із поставленою метою: узагальнити, проаналізувати, визначити, систематизувати тощо;

- об'єкт і предмет роботи. Об'єктом роботи мають виступати суспільні відносини і сфері дослідження, предметом – властивості об'єкта, сформульовані як тематика роботи (об'єкт і предмет роботи співвідносяться між собою як загальне і частина);

- апробація за темою курсової роботи (вказуються наукові здобутки студента за темою курсової роботи – наукові статті, тези доповідей на наукових конференціях – за наявності).

2. В аналітичній частині роботи студент має навести думки фахівців із питання, що досліджується, висловити власне ставлення до цих думок, обґрунтувати свої доводи та дослідити окреслені у вступі завдання з урахуванням сформульованого об'єкта і предмета роботи. Також доцільним буде аналіз категоріального апарату за темою роботи. Аналітична частина може складатися з кількох підрозділів.

3. У висновках курсової роботи повинні міститись основні результати проведеного дослідження, які відповідають розділам (підрозділам) курсової роботи (орієнтовне не менше п'яти загальних висновків). Студентом надається оцінка отриманих результатів і, за наявності, пропозиції щодо їх використання.

4. Список використаних джерел має містити повну інформацію щодо використаної джерельної бази з урахуванням правил бібліографічного опису у відповідності з Національним стандартом України ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання» (див. Додаток 3). Використані джерела мають бути розташовані в алфавітному порядку відповідно до першої літери прізвища автора або за порядком посилань на них у тексті курсової роботи.

2. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Кількість отриманих балів	Критерії отримання відповідної кількості балів
0-5 балів	<p>робота не зараховується;</p> <p>студентом не дотримано визначених вимог;</p> <p>тематика роботи не розкрита взагалі, не використано міжнародні джерела;</p> <p>студент не орієнтується в тематиці роботи</p>
6-10 балів	<p>робота не в повній мірі відповідає вимогам, що висуваються;</p> <p>при виконанні роботи використано менш ніж 10 джерел, не використано міжнародні наукові джерела;</p> <p>в роботі відсутні посилання на використані джерела;</p> <p>тема роботи розкрита однобічно, відсутня логічність викладення матеріалу;</p> <p>не дотримано структури роботи;</p> <p>в роботі допущено суттєві граматичні та/або стилістичні помилки</p>
11-19 балів	<p>робота виконана на належному теоретико-практичному рівні;</p> <p>дотримано вимоги, які висуваються до написання роботи, робота належним чином структурована, але в недостатній мірі проаналізовані наукові джерела та відсутній творчий підхід до виконання поставлених завдань;</p> <p>допущено незначні порушення логічності та/або систематичності викладення матеріалу;</p> <p>допущено незначні неточності в оформленні роботи</p>

20 балів	робота виконана на високому науково-практичному рівні; в роботі продемонстровано високій рівень знань та творчого осмислення отриманих результатів дослідження; не допущено помилок при оформленні роботи
----------	---

3. ТЕМИ КУРСОВИХ РОБІТ

Студент академічної групи може обрати одну із представлених тем згідно із першою літерою його прізвища відповідно до запропонованого алгоритму:

Перша літера прізвища	Порядковий номер теми
А-Д	1
Е-И	2
І-К	3
Л-О	4
П-У	5
Ф-Я	6

1. Порівняльне спадкове право: загальна характеристика.
2. Відмова від спадщини за цивільним законодавством України та Німеччини.
3. Правова природа заповіту за цивільним законодавством України та Франції.
4. Подружжя як суб'єкт спадкових правовідносин за правом України та іноземних країн.
5. Спадкування за законом за законодавством України та іноземних країн.
6. Право на спадкування за цивільним законодавством Німеччини та Франції.

Тема 1. Порівняльне спадкове право: загальна характеристика.

План роботи:

1. Поняття порівняльного спадкового права.
2. Порівняльне спадкове право в системі порівняльного права.
3. Предмет та метод порівняльного спадкового права.

4. Функції порівняльного спадкового права.
5. Принципи порівняльного спадкового права.

Методичні вказівки

При виконанні роботи особливу увагу слід звернути на сутність порівняльного спадкового права як частини порівняльного правознавства. Слід надати визначення порівняльного спадкового права, сформулювавши його основні риси та проаналізувавши доктринальні підходи до сутності та правової природи цього визначення.

Далі слід надати розгорнуту характеристику порівняльного права, навести основні точки зору щодо його місця в системі права: як окремої галузі; як окремої дисципліни; як сукупності міждисциплінарних норм тощо. Окремо слід розглянути приватноправовий блок відповідних галузей в системі порівняльного права, надалі змістивши вектор уваги на порівняльне спадкове право та його місце в системі порівняльного права.

Наступним етапом слід визначити дослідження предмету та методу порівняльного спадкового права. Потрібно сформулювати визначення предмету порівняльного спадкового права як сукупності відповідних правовідносин в сфері здійснення спадкування, з урахуванням специфіки інститутів, що досліджуються. При наданні характеристики методу порівняльного спадкового права вектор уваги слід змістити на імперативну складову в диспозитивному методі, що застосовується.

Окремо слід проаналізувати функції порівняльного спадкового права та навести як перелік основних функцій з їх юридичною характеристикою, так і відповідне доктринальне визначення. Окремо слід розглянути основні принципи, на яких базується порівняльне спадкове право, враховуючи при цьому порівняльну складову як таку.

У висновках слід сформулювати основний концепт власного бачення загальної характеристики порівняльного спадкового права.

Рекомендована література:

1. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 21–22. Ст. 135.
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40. Ст. 356.
3. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 40-41, 42. Ст. 492.
4. Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України: Наказ Міністерства юстиції України від 22 лютого 2012 р. № 296/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12#Text>.
5. Про внесення змін до Порядку посвідчення заповітів і доручень, прирівнюваних до нотаріально посвідчених: Постанова Кабінету Міністрів України від 6 липня 2006 р. № 940 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/940-2006-%D0%BF#Text>.
6. Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій посадовими особами органів місцевого самоврядування: Наказ Міністерства юстиції України від 11 листопада 2011 р. № 3306/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1298-11#Text>.
7. Кухарев О.Є. Спадкове право України: підручник. К.: Алерта, 2020. 362 с.
8. Code de Commerce (Partie Législative). Art. L. 224-1-L. 252-13. Législation de la France. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000005634379>.
9. Кернична С.Я. Правове регулювання спадкування та заповітів в європейському законодавстві. *Держава і право*. Юридичні і політичні науки. 2011. Вип. 47. С. 378–382.
10. Кисіль В.І. Спадкові відносини в сучасному міжнародному приватному праві. *Право України*. 2013. № 7. С. 154–182.
11. Кармаза О.О. Спадкування у сучасному міжнародному приватному праві: автореф. дис. ...к.ю.н.: 12.00.03. Київ, 2006. 14 с.

Тема 2. Відмова від спадщини за цивільним законодавством України та Німеччини.

План роботи:

1. Поняття категорії «відмова від спадщини».
2. Загальна характеристика відмови від спадщини за цивільним законодавством України.
3. Загальна характеристика відмови від спадщини за цивільним законодавством Німеччини.
4. Порівняння особливостей відмови від спадщини за цивільним законодавством України та Німеччини.

Методичні вказівки

При виконанні роботи слід акцентувати увагу на порівняльному аспекті матеріальних та процесуальних аспектів інституту відмови від спадщини. Робота має бути побудована таким чином, що спочатку аналізується відповідний інститут як такий. Слід надати визначення категорії «відмова від спадщини», сформулювати характерні ознаки та особливості цього інституту.

Далі слід надати характеристику інституту відмови від спадщини за цивільним законодавством України, вказавши його основні особливості: порядок здійснення відмови від спадщини; основні аспекти «активної» та «пасивної» відмови від спадщини; загальну правову природу права на відмову від спадщини; процедурні особливості відмови від спадщини, яка переходить до спадкоємців за законом та особливості відмови від спадщини, яка переходить до спадкоємців за заповітом відповідно до цивільного законодавства України.

Наступним етапом потрібно надати характеристику інституту відмови від спадщини за цивільним законодавством Німеччини, вказавши його основні особливості: порядок здійснення відмови від спадщини;

основні аспекти відмови від спадщини; загальну правову природу права на відмову від спадщини; процедурні особливості відмови від спадщини, яка переходить до спадкоємців за законом та особливості відмови від спадщини, яка переходить до спадкоємців за заповітом відповідно до цивільного законодавства Німеччини.

В підсумку потрібно виокремити та сформулювати як подібні норми, так і відмінності у правовому регулюванні відмови від спадщини за цивільним законодавством України та Німеччини, зробивши власні висновки щодо правової природи досліджуваного інституту.

Рекомендована література:

1. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 21–22. Ст. 135.
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40. Ст. 356.
3. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 40-41, 42. Ст. 492.
4. Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України: Наказ Міністерства юстиції України від 22 лютого 2012 р. № 296/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12#Text>.
5. Про внесення змін до Порядку посвідчення заповітів і доручень, прирівнюваних до нотаріально посвідчених: Постанова Кабінету Міністрів України від 6 липня 2006 р. № 940 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/940-2006-%D0%BF#Text>.
6. Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій посадовими особами органів місцевого самоврядування: Наказ Міністерства юстиції України від 11 листопада 2011 р. № 3306/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1298-11#Text>.
7. Кухарев О.Є. Спадкове право України: підручник. К.: Алерта, 2020. 362 с.

8. Code de Commerce (Partie Législative). Art. L. 224-1-L. 252-13. Législation de la France. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000005634379>.

9. Кернична С.Я. Правове регулювання спадкування та заповітів в європейському законодавстві. *Держава і право*. Юридичні і політичні науки. 2011. Вип. 47. С. 378–382.

10. Кисіль В.І. Спадкові відносини в сучасному міжнародному приватному праві. *Право України*. 2013. № 7. С. 154–182.

11. Скрипник О.В. Форма заповіту за законодавством України та держав Західної Європи: порівняльний аналіз. *Актуальні проблеми політики*. 2009. Вип. 36. С. 172–180.

Тема 3. Правова природа заповіту за цивільним законодавством України та Франції.

План роботи:

1. Поняття категорії «заповіт» та його правова природа.
2. Загальна характеристика правової природи заповіту за цивільним законодавством України.
3. Загальна характеристика правової природи заповіту за цивільним законодавством Франції.
4. Порівняння особливостей правової природи заповіту за цивільним законодавством України та Франції.

Методичні вказівки

При виконанні роботи слід акцентувати увагу на порівняльному аспекті основних нюансів інституту заповіту та його правової природи. Робота має бути побудована таким чином, що спочатку аналізується відповідний інститут заповіту як такий. Потрібно проаналізувати різні точки зору щодо визначення заповіту, його правової природи, ознак, функцій,

юридичної сили тощо.

Окремо слід проаналізувати інститут заповіту у вітчизняному законодавстві, вказавши та розкривши його характерні ознаки, у тому числі як документа, надати вичерпну характеристику різних видів заповітів: заповіту подружжя, заповіту з умовою, секретного заповіту. Обов'язково потрібно дослідити основні матеріальні та процесуальні аспекти посвідчення заповіту, відмови від заповіту, скасування заповіту, визнання заповіту недійсним тощо.

Далі слід надати характеристику інституту заповіту за цивільним законодавством Франції, вказавши та розкривши його характерні ознаки, у тому числі як документа, надати вичерпну характеристику різних видів заповітів та окремо проаналізувати норми щодо обов'язковості або необов'язковості посвідчення заповіти. Також потрібно дослідити основні матеріальні та процесуальні аспекти посвідчення заповіту, відмови від заповіту, скасування заповіту, визнання заповіту недійсним за законодавством Франції тощо.

В підсумку потрібно виокремити та сформулювати як подібні норми, так і відмінності у правовій природі заповіту за цивільним законодавством України та Франції, зробивши власні висновки щодо змістовного наповнення цього інституту.

Рекомендована література:

1. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 21–22. Ст. 135.
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40. Ст. 356.
3. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 40-41, 42. Ст. 492.
4. Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України: Наказ Міністерства юстиції України від 22 лютого 2012 р. № 296/5.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12#Text>.

5. Про внесення змін до Порядку посвідчення заповітів і доручень, прирівнюваних до нотаріально посвідчених: Постанова Кабінету Міністрів України від 6 липня 2006 р. № 940 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/940-2006-%D0%BF#Text>.

6. Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій посадовими особами органів місцевого самоврядування: Наказ Міністерства юстиції України від 11 листопада 2011 р. № 3306/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1298-11#Text>.

7. Кухарев О.Є. Спадкове право України: підручник. К.: Алерта, 2020. 362 с.

8. Code de Commerce (Partie Législative). Art. L. 224-1-L. 252-13. Législation de la France. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000005634379>.

9. Кернична С.Я. Правове регулювання спадкування та заповітів в європейському законодавстві. *Держава і право*. Юридичні і політичні науки. 2011. Вип. 47. С. 378–382.

10. Кисіль В.І. Спадкові відносини в сучасному міжнародному приватному праві. *Право України*. 2013. № 7. С. 154–182.

11. Курдельчук Д. Ще раз про деякі особливості міжнародного спадкування. *Мала енциклопедія нотаріуса*. 2011. № 4. С. 164–168.

12. Тучак Т.В. Податок на спадщину та дарування у Франції. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2008. № 12. С. 15–19.

Тема 4. Подружжя як суб'єкт спадкових правовідносин за правом України та іноземних країн.

План роботи:

1. Подружжя як суб'єкт правовідносин.
2. Подружжя як суб'єкт спадкових правовідносин за правом України: характеристика положень цивільного та сімейного законодавства.

3. Подружжя як суб'єкт спадкових правовідносин за правом іноземних країн.

4. Порівняння особливостей суб'єктного складу подружжя за правом України та іноземних країн.

Методичні вказівки

При виконанні роботи спочатку слід проаналізувати подружжя в контексті правового статусу як суб'єкта правовідносин. Слід вказати різні точки зору, які наразі наявні в цивілістичній доктрині, щодо правового статусу такого суб'єкту як в континентальній, так і в англо-американській правових системах. Окремо слід з'ясувати та проаналізувати наукові позиції щодо неможливості визнання подружжя окремим суб'єктом правовідносин в цілому.

Далі слід надати характеристику подружжя як суб'єкта спадкових правовідносин за правом України, проаналізувавши положення вітчизняного цивільного та сімейного законодавства. Особливу увагу слід звернути на правову природу інституту подружжя, особливості здійснення подружжям особистих немайнових та майнових прав, у тому числі речових прав. Слід проаналізувати особливості права на укладання заповіту подружжям, а також матеріальні та процесуальні аспекти такого права.

На вибір студента досліджуються та формулюються особливості суб'єктного складу подружжя за правом іноземної країни (країн). Аналогічно до структурного аналізу інституту подружжя за вітчизняним правом слід провести аналіз та узагальнення відповідних положень законодавства іноземної країни (країн). Окремо слід проаналізувати особливості права на укладання заповіту подружжям, а також матеріальні та процесуальні аспекти такого права за правом обраної для дослідження іноземної країни (країн).

В підсумку потрібно навести узагальнену інформацію щодо спільних та відмінних рис у правовому регулюванні особливостей суб'єктного складу

подружжя за правом України та іноземних країн, сформувавши власну точку зору щодо інституту спільного заповіту подружжя та його характерних рис.

Рекомендована література:

1. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 21–22. Ст. 135.
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40. Ст. 356.
3. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 40–41, 42. Ст. 492.
4. Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України: Наказ Міністерства юстиції України від 22 лютого 2012 р. № 296/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12#Text>.
5. Про внесення змін до Порядку посвідчення заповітів і доручень, прирівнюваних до нотаріально посвідчених: Постанова Кабінету Міністрів України від 6 липня 2006 р. № 940 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/940-2006-%D0%BF#Text>.
6. Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій посадовими особами органів місцевого самоврядування: Наказ Міністерства юстиції України від 11 листопада 2011 р. № 3306/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1298-11#Text>.
7. Кухарев О.Є. Спадкове право України: підручник. К.: Алерта, 2020. 362 с.
8. Code de Commerce (Partie Législative). Art. L. 224-1-L. 252-13. Législation de la France. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000005634379>.
9. Competition Act 1998. Legislation of the United Kingdom. URL: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1998/41/contents>.
10. Заїка Ю.О., Лов'як О.О. та ін. Актуальні проблеми спадкового права: Навч. посібник. За ред. Ю.О. Заїки, О.О. Лов'яка. К.: КНТ, ЦУЛ, 2014.

336 с.

11. Ромовська З.В. Українське цивільне право. Спадкове право. Академічний курс: підручник. К.: Дакор, 2013. 304 с.

Тема 5. Спадкування за законом за законодавством України та іноземних країн.

План роботи:

1. Загальна характеристика категорії «спадкування за законом».
2. Спадкування за законом за законодавством України.
3. Спадкування за законом за законодавством іноземних країн.
4. Порівняння особливостей спадкування за законом за правом України та іноземних країн.

Методичні вказівки

При виконанні роботи слід акцентувати увагу на порівняльному аспекті основних нюансів спадкування за законом. Спочатку слід проаналізувати категорію «спадкування за законом», сформулювавши відповідне визначення, характерні риси та ознаки, матеріальні та процесуальні аспекти здійснення спадкування за законом та права на спадкування за законом в цілому.

Робота має бути побудована таким чином, що спочатку аналізується відповідний інститут спадкування за законом у вітчизняному законодавстві, виокремивши та дослідивши його характерні риси. Окремо слід проаналізувати особливості черговості спадкування за законом, сформулювавши загальну характеристику спадкоємців кожної черги та порядок здійснення такого спадкування, можливість зміни черговості при спадкуванні за законом тощо.

Далі надається характеристика інституту спадкування за законом за цивільним законодавством іноземної країни або країн (на вибір студента), при цьому слід виокремити та дослідити його характерні риси. Окремо слід

проаналізувати особливості черговості спадкування за законом, сформулювавши загальну характеристику спадкоємців кожної черги та порядок здійснення такого спадкування, можливість зміни черговості при спадкуванні за законом тощо або вказати на відсутність норми щодо черговості спадкування за законом в законодавстві відповідної країни.

В підсумку потрібно виокремити та сформулювати як подібні норми, так і відмінності у правовому регулюванні спадкування за законом за законодавством України та іноземної країни (країн), зробивши власні висновки щодо особливостей інституту спадкування за законом та сталості норми щодо черговості спадкування в нормативно-правовій базі відповідних країн, законодавство яких досліджувалось.

Рекомендована література:

1. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 21–22. Ст. 135.
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40. Ст. 356.
3. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 40-41, 42. Ст. 492.
4. Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України: Наказ Міністерства юстиції України від 22 лютого 2012 р. № 296/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12#Text>.
5. Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій посадовими особами органів місцевого самоврядування: Наказ Міністерства юстиції України від 11 листопада 2011 р. № 3306/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1298-11#Text>.
6. Кухарєв О.Є. Спадкове право України: підручник. К.: Алерта, 2020. 362 с.
7. Code de Commerce (Partie Législative). Art. L. 224-1-L. 252-13. Législation de la France. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/>

affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000005634379.

8. Competition Act 1998. Legislation of the United Kingdom. URL: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1998/41/contents>.

9. Ромовська З.В. Українське цивільне право. Спадкове право. Академічний курс : підручник. 2-ге вид., допов. К.: Дакор, 2013. 304 с.

10. Directive (EU) 2017/1132 of the European Parliament and of the Council of 14 June 2017 relating to certain aspects of company law // Legislation of the European Union. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1536779718012&uri=CELEX:32017L1132>.

11. Гончарова А.В. Цивільно-правові аномалії в спадковому праві України. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. Вип. 6-1. Том 1. С. 197-200.

Тема 6. Право на спадкування за цивільним законодавством Німеччини та Франції.

План роботи:

1. Загальна характеристика категорії «право на спадкування».
2. Право на спадкування за законодавством Німеччини.
3. Право на спадкування за законодавством Франції.
4. Порівняння особливостей права на спадкування за цивільним законодавством Німеччини та Франції.

Методичні вказівки

При виконанні роботи слід акцентувати увагу на порівняльному аспекті основних характерних рис права на спадкування як такого. Слід надати розгорнутий аналіз як визначення категорії «право на спадкування», так і окремо розглянути структурні складові такого права, які можуть відрізнитися в залежності від дослідження правової матерії тієї чи іншої

країни.

Робота має бути побудована таким чином, що спочатку аналізується відповідне право за цивільним законодавством Німеччини. Слід проаналізувати норми як матеріального, так і процесуального права Німеччини щодо правової природи, особливостей здійснення, характерних рис права на спадкування, розглянувши також ідентичні аспекти розуміння права на спадкування відповідно до німецької цивілістичної доктрини.

Далі надається характеристика права на спадкування за цивільним законодавством Франції. Слід проаналізувати норми як матеріального, так і процесуального права Франції щодо правової природи, особливостей здійснення, характерних рис права на спадкування, розглянувши також ідентичні аспекти розуміння права на спадкування відповідно до французької цивілістичної доктрини.

В підсумку потрібно виокремити та сформулювати як подібні норми, так і відмінності у відповідному правовому регулюванні та правовому розумінні права на спадкування за цивільним законодавством Німеччини та за цивільним законодавством Франції, зробивши власні висновки щодо правової природи, змісту та особливостей здійснення права на спадкування.

Рекомендована література:

1. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 21–22. Ст. 135.
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40. Ст. 356.
3. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 40-41, 42. Ст. 492.
4. Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України: Наказ Міністерства юстиції України від 22 лютого 2012 р. № 296/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12#Text>.
5. Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій посадовими

особами органів місцевого самоврядування: Наказ Міністерства юстиції України від 11 листопада 2011 р. № 3306/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1298-11#Text>.

6. Кухарев О. Є. Спадкове право України: підручник. К.: Алерта, 2020. 362 с.

7. Code de Commerce (Partie Législative). Art. L. 224-1-L. 252-13. Législation de la France. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000005634379>.

8. Competition Act 1998. Legislation of the United Kingdom. URL: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1998/41/contents>.

9. Степанюк А.А. Застосування колізійних норм щодо спадкування в міжнародному приватному праві: автореф. дис. ... канд.юрид.наук: 12.00.03. Нац. юрид. акад. ім. Я. Мудрого. Х., 2003. 20 с.

10. Directive (EU) 2017/1132 of the European Parliament and of the Council of 14 June 2017 relating to certain aspects of company law // Legislation of the European Union. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1536779718012&uri=CELEX:32017L1132>.

11. Курдельчук Д. Міжнародне спадкування – це складно і просто. *Мала енциклопедія нотаріуса*. 2012. № 1. С. 193–196.

4. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

(орієнтовний перелік)

Нормативно-правові акти

1. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 21–22. Ст. 135.
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40. Ст. 356.
3. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 40-41, 42. Ст. 492.
4. Про державні нагороди України від 16 березня 2000 р. *Офіційний вісник України*. 2000. № 15. Ст.587.
5. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень від 1 липня 2004 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 51. Ст. 553.
6. Про нотаріат: Закон України від 2 вересня 1993 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text>.
7. Про поховання та похоронну справу: Закон України від 10 липня 2003 р. *Офіційний вісник України*. 2003. № 33. Ст. 587.
8. Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України: Наказ Міністерства юстиції України від 22 лютого 2012 р. № 296/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12#Text>.
9. Про внесення змін до Порядку посвідчення заповітів і доручень, прирівнюваних до нотаріально посвідчених: Постанова Кабінету Міністрів України від 6 липня 2006 р. № 940 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/940-2006-%D0%BF#Text>.
10. Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій посадовими особами органів місцевого самоврядування: Наказ Міністерства юстиції України від 11 листопада 2011 р. № 3306/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1298-11#Text>.

11. Про затвердження правил ведення нотаріального діловодства: Наказ Міністерства юстиції України від 22 грудня 2010 р. №3253/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1318-10#Text>.

12. Про судову практику у справах про спадкування: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 30 травня 2008 № 7 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-08#Text>

Основна література

1. Кухарев О.Є. Спадкове право України: підручник. К.: Алерта, 2020. 362 с.
2. Кухарев О.Є. Спадкове право України : навч.-практ. посіб. К.: Правова єдність: Алерта, 2022. 328 с.

Допоміжна література

1. Code de Commerce (Partie Législative). Art. L. 224-1-L. 252-13. Législation de la France. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000005634379>.
2. Competition Act 1998. Legislation of the United Kingdom. URL: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1998/41/contents>.
3. Заїка Ю.О., Лов'як О.О. та ін. Актуальні проблеми спадкового права: Навч. посібник. За ред. Ю.О. Заїки, О.О. Лов'яка. К.: КНТ, ЦУЛ, 2014. 336 с.
4. Ромовська З.В. Українське цивільне право. Спадкове право. Академічний курс: підручник. К.: Дакор, 2013. 304 с.
5. Кисіль В.І. Спадкові відносини в сучасному міжнародному приватному праві. *Право України*. 2013. № 7. С. 154–182.
6. Курдельчук Д. Міжнародне спадкування – це складно і просто. *Мала енциклопедія нотаріуса*. 2012. № 1. С. 193–196.
7. Шупінська О.В. Міжнародно-правове регулювання відносин

власності при транскордонному спадкуванні. *Університетські наукові записки*. 2011. Вип. 4. С. 76–81.

8. Степанюк А.А. Застосування колізійних норм щодо спадкування в міжнародному приватному праві: автореф. дис. ... канд.юрид.наук: 12.00.03. Нац. юрид. акад. ім. Я. Мудрого. Х., 2003. 20 с.

9. Directive (EU) 2017/1132 of the European Parliament and of the Council of 14 June 2017 relating to certain aspects of company law // Legislation of the European Union. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1536779718012&uri=CELEX:32017L1132>.

10. Small Business, Enterprise and Employment Act 2015 // Legislation of the United Kingdom.URL: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2015/26/contents>.

Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України: <http://rada.gov.ua/>
2. Єдиний державний реєстр судових рішень України: <http://www.reyestr.court.gov.ua/>

ЗРАЗОК ОФРМЛЕННЯ ТИТУЛЬНОГО АРКУША

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
юридичний факультет
кафедра цивільно-правових дисциплін

Курсова робота
з навчальної дисципліни
«Порівняльне спадкове право»
студента (-ки) 4-го курсу групи ЮМП-__
П.І.Б.
на тему: **«...НАПІВЖИРНИЙ ШРИФТ, ВЕЛИКІ ЛІТЕРИ...»**

Науковий керівник:
науковий ступінь, звання
П.І.Б.

Харків
202_

ЗРАЗОК ПЛАНУ РОБОТИ**ПЛАН***сторінки*

ВСТУП.....	1
РОЗДІЛ 1. «__».....	4
РОЗДІЛ 2. «__».....	15
2.1. «__».....	15
2.2. «__».....	20
РОЗДІЛ 3. «__».....	28
ВИСНОВКИ.....	35
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	42
ДОДАТКИ (за наявності).....	45

**Приклади оформлення списку використаних джерел
(відповідно до Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015
«Інформація та документація. Бібліографічне посилання.
Загальні положення та правила складання»)**

1. Посилання на електронну адресу електронного ресурсу: Петренко П.П. Пріоритети у вивченні права. *Голос України*: електрон. версія газ. 2022. № 99 (5752). Дата оновлення: 04.08.2022. URL: <http://www.qolos.com.ua/userfiles/file/040/040812-u.pdf> (дата звернення: 06.10.2024).

Закони України: Конституція України: Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. База даних «Законодавство України». ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 08.10.2023); Про право: Закон України станом на 20 вересня 2022 р./Верховна Рада України. Київ: Парлам. вид-во, 2022. 33, [5] с. (Закони України).

2. Підручники, навчальні посібники, словники: Петренко П.П. Право: навч. посіб. Київ: Знання, 2022. 425 с.; Великий словник української мови / уклад. і голов. ред. П.П. Петренко. Київ: Право, 2022. 1345 с.

3. Монографії: Петренко П.П. Шлях до стабільності права: монографія/відп. ред. П.П. Петренко. Київ: Знання, 2022. С. 322-330.

4. Наукові статті: Петренко П.П. Про право. *Українське право*. 2022. № 5. С. 79-85.

5. Дисертації, автореферати дисертацій: Петров О. Г. Музикотерапія: автореф. дис. ... канд. псих. наук: 12.00.06. Київ, 2009. 40 с.; Петрук Л. А. Дослідження статичного деформування складених тіл : дис. ... канд. фіз.-мат. наук : 01.02.04. Львів, 2004. 140 с.

Електронне навчальне видання комбінованого використання
Можна використовувати в локальному та мережному режимі

Устименко Олена Анатоліївна
Свердліченко Валентина Павлівна

ПОРІВНЯЛЬНЕ СПАДКОВЕ ПРАВО

Методичні вказівки
щодо виконання курсових робіт з навчальної дисципліни

В авторській редакції

Підписано до розміщення 23.01.2026. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 1,35. Обсяг 0,395 Мб. Зам. № 14/26.

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
61022, м. Харків, майдан Свободи, 4.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3367 від 13.01.2009
Видавництво ХНУ імені В. Н. Каразіна